

Mielipidekirjoittelu ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen

■ MATTI SEPPÄLÄ

Pekka Pihlanto, *Mielipiteen voimalla. Yliopistoja, yritysjohtajia ja poliitikkoja järjestykseen*. Turun kauppakorkeakoulu 2014.

Yliopistolaki määrittelee yhdeksi yliopiston tehtäväksi yhteiskunnallisen vaikuttamisen. Vaikuttamista ei sen tarkemmin määritellä, mutta se voinee olla yhteiskunnan kannalta merkittävien tutkimushankkeiden toteuttamista sekä tulosten tarjoamista ymmärrettävässä muodossa poliittisille päättäjille. Yksi vaikuttamisen tapa on pyytämättä tapahtuva päätösten kommentointi julkisuudessa. Tähän tosin ”syylistyvät” varsin harvat yliopistolaiset. Uusin ja usein tehokkain vaikutusväline on sähköisen sosiaalisen median blogikirjoittelu.

Aikaisemmin mielipidekirjoitukset olivat sanomalehdissä palsantäytettä, jota käytettiin, jos tilaa oli. Vähitellen huomattiin, että toimituksen ulkopuolelta tuleva aineisto kiinnosti lukijoita yhä enemmän ja niinpä useimmissa päivälehdissä on nyt laaja Mielipideosasto. Esimerkiksi *Helsingin Sanomissa* julkaistaan jatkuvasti parin sivun verran mielipiteitä. Yleisön kirjoituksia luetaan ahkerasti ja kirjoituksia on tarjolla niin paljon, että eräät lehdet ovat rajoittaneet julkaisemista yhteen kirjoitukseen kuu-kaudessa samalta kirjoittajalta. Tällainen rajoitus estää värikkäät keskustelut. Ulkopuolisten kirjoitukset ovat lehdille ilmaista aineistoa, joka vaatii vähän toimitustyötä.

Jostain minulle tuntemattomasta syystä Turusta sikiää aktiivisia kolumnisteja. Mieleeni tulevat professorit Esko Valtaoja, Erkki Leppäkoski ja Pekka Pihlanto. Ollisiko selityksenä *Turun Sanomien* suojea suhtautuminen mielipidekirjoittajiin. Valtaojan (2014) kolumneja on koottu kirjaksi. Leppäkoski ei ainakaan vielä ole ryhtynyt vastaavaan.

Laskentatoimen emeritusprofessori Pekka Pihlanto on tehnyt tutkielman omista mielipidekirjoituksistaan. Se on julkaistu Turun kauppakorkeakoulun julkaisusarjassa (Pihlanto 2014a). Tämä muistuttaa eräitä taidealan tutkielmia, joissa taiteilijat ovat tutkineet omia töitään väitöskirjan aiheena.

Kirjoittaja kertoo, että teoksen aihepiirit ovat osittain valikoituneet hänen liiketaloustieteilijän taustansa ohjaamana, mutta myös keskusteluteemojen kulloinkin ajankoh- taisuus on ollut ohjenuorana. Niinpä hän katsoo koosteen tarjoavan ajankuvia kirjoitusten aihepiireistä kyseisinä vuosina tyyliin ”näistä aiheista silloin keskusteltiin”.

Vaikka Pihlannon teos on koelma tekijän lehtikirjoituksia, se sisältää myös muutaman tieteelliseksi katsottavan kirjoituksen. Kirjoitukset käsittelevät monia erilaisia aihepiirejä yhteiskunnan eri osa-alueilta. Tarkastelun kohteiksi joutuvat muun muassa ihminen päätöksentekijänä ja informaation käyttäjänä, maamme turvallisuuspolitiikka, yliopistomaailman ongelmat, yritysjohton palkitsemisen, sisäpolitiikan kiemurat sekä muun muassa vaalirahoituskandaali, finanssikriisi sekä EU:n velkakriisi ja tukipaketit.

Pihlanto (2014c) on julkaissut lehtikirjoituksensa kolmena oma-

kustannusniteenä, jotka helpottavat perehtymistä alkuperäiseen aineistoon. Kaikkiaan kirjoituksia on 482. Pihlannon kirjoitusaktiivisuudesta saa kuvan olettamalla, että hän olisi kirjoittanut tuon määrän yhden kirjoituksen viikkovauhdilla. Se olisi vaatinut yli yhdeksän vuotta. Kirjoitukset ovat syntyneet vuosina 1998–2014, joten aikaa on kulunut 17 vuotta. Useammin kuin joka toinen viikko on saatu jotain julkaistua, koska keskiarvo on 28 kirjoitusta vuodessa.

Yleisönosastokirjoituksia tutkitaan vain vähän, koska aineisto on hyvin hajanaista. Synteesin tekeminen ja teorian muodostus tästä viestinnän lajista on ilmeisen vaikeaa.

Kirjoittajan metodista

Käytetty metodi näyttää olevan yleisesti ottaen käsiteanalyysi, jonka avulla tekijä lähestyy valitsemiaan yhteiskunnallisia ilmiöitä. Teoksen ensimmäisessä luvussa hän esittelee filosofi Lauri Rauhalan kehittelemän holistisen ihmiskäsityksen ja soveltaa sitä eräänlaisena ihmiskeskeisenä metodina muun muassa robottien ja inhimillisen päätöksentekijän tarkasteluun. Muissa luvuissa onkin sitten kysymys tavanomaisista mielipidekirjoituksista. Niissäkin Pihlanto ilmoittaa lähestyvänsä ihmistä päätöksentekijänä liiketaloustieteilijän ottein, mikä juuri tarkoittanee ihmiskeskeistä käsiteanalyysia. Hän mainitsee lisäksi kriittisen tutkimusotteen (*critical perspective*) sekä pyrkimyksensä iskevään ja poleemiseen ilmaisuun, mitkä kaikki heijastelevat kirjoitusten kriittistä lähestymistapaa.

Myös sidosryhmäteoria (*coalition theory*), jonka mukaan organi-

saatio on sidosryhmiensä koostuma, on kirjoittajan mukaan vaikuttanut useisiin hänen lehtikirjoituksiinsa. Tarkastelehan hän monesti ilmiöitä usean sidosryhmän kannalta, joita esimerkiksi yliopistoissa ovat opettajat, tutkijat, hallinto-henkilöstö ja opiskelijat.

Nämä metodiset ja metodologiset taustat leimaavat teoksen artikkeleiden tutkimusasetelmaa niin, että niitä voidaan yleisesti luonnehtia päätöksenteon kriittiseksi analyysiksi. Pihlanto korostaa, että koskivatpa päätökset mitä tahansa kohdetta, päätöksenteko on aina perusluonteeltaan yksilön toimintaa – silloinkin, kun lopullinen päätös tehdään ryhmässä. Juuri siksi ihmiskäsitys ja liiketaloustieteellinen päätöksentekijää korostava näkökulma ovat olleet hänen mielestään hedelmällisiä lähtökohtia näiden aihepiirien tarkastelussa.

Miksi kirjoittaa?

Kolumnien ja mielipidekirjoitusten tavoitteena ja motiivina voivat olla luutuneiden käsitysten horjuttaminen ja uusien näkökulmien avaaminen. Sitä voisi kutsua vaihtoehtojatteluksi. Valtao- ja luonnehtii kirjoitusmotiiviaan: ”Kirjoittaminen on minun tapani yrittää tehdä parempaa maailmaa” (Valtaoja 2014, s. 331). ”Päätarkoitukseni ei tietenkään ole suuttuttaa lukijoita, vaan saada heidät ajattelemaan asioita, joita pidän tärkeinä. Siinä sivussa yritän myös vähän viihdyttää, valistaa ja joskus ärsyttääkin teitä aamukahvin hörppijöitä. Ja tietysti kertoa, miten asiat todella ovat” (*Turun Sanomat* 17.4.2012).

Pihlanto (2014b) on tehnyt selkoa kirjoittamisensa taustoista *Uudessa Suomessa* otsikolla *Mik-*

si bloggaat, multa kysytään. Hän kirjoittaa, että politiikkaa ja yhteiskuntaa seuraavalle tarjoutuu paljon aiheita puuttua asioihin. Hänestä tuntuu, että *paljon olisi nuijalla töitä*, kun omaa hiukankin kriittisen luonteenlaadun. Älykäs mittelo on parhaimmillaan mielenkiintoista. ”Ehkä liiankin ylevältä tuntuva motiivi mielipide- ja blogikirjoittelulle on huoli yhteiskunnan tilasta ja halu yrittää saada siihen parannusta omalta vaatimattomalta osaltaan. [...] Yhteiskunnallisista aiheista kirjoittamisen tarkoitus on joka tapauksessa osoittaa yhteiskunnallista aktiiviteettia, ottaa kantaa yhteisiin asioihin, joiden nykytila usein huolestuttaa ja harmittaa. [...] Kirjoittamiseen ryhtyminen edellyttääkin ainakin minulta joka kerta tiettyä tunnereaktiota johonkin asiaan.”

Lähtökohtana ihminen päätöksentekijänä

Pyydän anteeksi lukijoiltani ja Pihlannolta sitä, miten kalpean, pelkistetyt ja puutteellisen kuvan pystyn luomaan näistä värikkäistä ja monisärmäisistä kirjoituksista. Keskeisenä teemana Pihlannon kirjoituksissa on ihmisen käyttäytyminen päätöksenteon yhteydessä ja yksilön toiminta siinä. Pihlanto tarkastelee ilmiöitä sidosryhmien kannalta. Kohteina ovat erilaiset organisaatiot: yliopistot, yritykset, yhteiskunta ja Euroopan unioni, jotka ovat sidosryhmien koostumia.

Pihlanto korostaa holistista ihmiskäsitystä. Ihmisessä on kolme ulottuvuutta: tajunta, situationaalisuus ja kehollisuus, jotka vaikuttavat toinen toisiinsa. Ihminen on tajunnallisena ja henkisenä oliona niin monitahoinen ja ainutlaatui-

nen, että on vaikea uskoa minkään teknologisen luomuksen koskaan yltävän samaan. Tässä Pihlanto viittaa oppi-isänsä Lauri Rauhalan teokseen *Ihmisen ainutlaatuisuus* (Rauhala 1998).

Homo economicus on Pihlannon mukaan hyvin yksipuolinen ihmiskäsitys. Hän yhtyy presidentti Mauno Koiviston ja Sauli Niinistön käsityksiin päätöksenteosta. Siihen vaikuttavat monet muutkin kuin taloudelliset asiat kuten tunte, arvot, uskomukset ja järki. Pihlannon mukaan ”ihmiset ajattelevat, eivät yritykset”. Ajatusta voi selvittää myös ylivoimaisiin, kasvotomiin markkinoihin. Markkinat odottavat, tekevät, reagoivat ja laskevat tai nousevat. Mikä on markkina, kuka on markkina?

Jalkaväkimiinoista luopuminen ei saa Pihlannon kannatusta. Hän pitää Karjalan palauttamista epärealistisena ja turhan kalliina hankkeena. NATOon liittymisen optio on saanut Pihlannon pohtimaan ja analysoimaan politiikkojen ja kenraali Gustav Hägglundin lausuntoja. Varsinkin presidentti Tarja Halosen kanssa hän on hyvin erimielinen. Presidenttien johtamistaidot ja presidentin valtaoikeuksien poistamiskaavailut kirjoittivat Pihlannon kirjoittamaan.

Yliopisto kirjoituskohteena

Professorina Pihlanto on kirjoittanut paljon yliopistomaailmaan liittyvistä kysymyksistä. Vastoin akatemiaprofessori Risto Näätäsen näkemystä Pihlanto kritisoi kriittisen massan harhaa, koska pienet, tehokkaasti hoidetut yksiköt olivat usein innovatiivisempia ja tehokkaampia kuin jättimäiset ”tuotantolaitokset”, joissa byrokratia tukahdutti luovuuden. Yliopisto ei

ole johtamistavaltaan verrattavissa yritykseen, vaan pikemminkin jazz-yhtyeeseen, jossa soitetaan yhdessä, mutta sooloillekin on tilaa. Tutkiminen ja innovointi ovat professorien perinteisiä tehtäviä. Ne ovat joutuneet sivuosaan johtamisen, hallitsemisen ja rahan keräämisen täyttyessä työajan.

Harhaisesti yliopistoja kuvitellaan tuotantolaitoksiksi, joilla voidaan tehdä rahaa ja joita voidaan rahastaa esimerkiksi perimällä vuokria niiden omista tiloista. Senaatti-kiinteistöhullutusta Pihlanto arvostelee kovin sanoin. Rahan siirtäminen taskusta toiseen on päätöntä hommaa. Kun siten yliopistojen kiinteistöt siirrettiin Senaatti-kiinteistöiltä kolmelle kiinteistöyhtiölle, joista yliopistot omistavat kaksi kolmannesta, niin markkinavuokrien periminen jatkui. Yliopistot perivät siis itseltään vuokraa. Vuokrat tietysti tehostavat ja edistävät yliopistojen päätehtäviä: tutkimusta ja opetusta. Business-ajattelu olisi yliopistojen kohdalla haudattava tai sitten ne on yksityistettävä ja ryhdyttävä perimään kulut kattavia lukukausimaksuja, lakkautettava tuottamattomat oppiaineet ja maksettava kilpailukykyisiä palkkoja.

Yliopistot eivät saaneet mitään korvausta edes lahjoitusvaroin hankituista kiinteistöistä. Ne vain luovutettiin Senaatti-kiinteistöille. Se ei varmaan ollut lahjoittajien tarkoitus. Kuinka laillista oli valtion ja yliopiston omaisuuden luovuttaminen yhtiölle vaikka yhtiö on valtion omistama? Rehtorit vain allekirjoittivat luovutuskirjat. Mitä olisi tapahtunut, elleivät he olisi allekirjoittaneet?

Liikeideana menettely on tietysti loistava. Pääomia ei ole tarvit-

tu. Nikolai I lahjoitti kirjaston Helsingin yliopistolle. Sille määrättiin kaupungin keskustan mukainen tasearvo ja sillä perusteella alettiin periä seitsemän prosentin pääomavuokraa. Samoin kävi Joutsin veljesten lahjoitusvaroin rakennetulle Turun yliopiston kirjastolle. Veljekset huuhtoivat kultaa Alaskassa ja Senaatti-kiinteistöt vuoli kultaa kirjastolla.

Vuokra-asiaan sopii Pihlannon toisessa yhteydessä kirjoittama: ”Kestää varmasti kauan, ennen kuin päättäjien on pakko myöntää politiikkansa virheellisyys. Ihminen on ihmeen sitkeä uskomaan kerran omaksumaansa ideologiaan, vaikka sitä horjuttavaa näyttöä olisi tarjolla kuinka paljon tahansa.” Karavaani kulkee, koirat haukkuvat. Koirien pitäisi päästä myös puraisemaan. Demokratiasa puraisu tapahtuu vaaleissa, mutta myös jaloin äänestetään. Tuloksena saattaa olla, että hyvät opettajat lähtevät yliopistoista muualle ja sitä seuraa opiskelijakato.

Yliopistouudistus kirjoitti kritiisiä huomioita: vallansiirto yliopistojen ulkopuolelle, kyseenalainen autonomian lisäys, ulkopuolinen hallinto, asiantuntijoiden sijaan maallikkoja, vahvoja johtajia kaivataan, pientä pintaremonttia, lakia keuhuttiin estottomasti fantastiseksi ja historialliseksi. Mitkä olivat ne ideologiat ja ajatusmallit, jotka uudistusta tosiasiallisesti ohjasivat? Ehkä vastaus löytyy nykyisen valtionvarainministeri Alexander Stubbin lausahduksesta kolme kuukautta lomailevista laiskoista professoreista, jotka on saatava kuriin ja järjestykseen kesälukukaudella. Pihlantoa siteeraen: ”Kun professorit esittivät yliopistouudistuksesta kokemukseen

ja todelliseen asiantuntemukseen perustuvia vasta-argumentteja sekä esimerkkejä hyvistä kansainvälisistä käytännöistä, heidän näkemyksensä sivuutetaan, sillä heidän katsotaan esiintyvän omassa asiassa. Kuitenkin he esiintyvät tieteen asiassa, jonka edun ajaminen on heidän velvollisuutensa.”

Uudessa yliopistossa toistuvat vuosittaiset tulosneuvottelut ja -mittaukset, jolloin alettiin tuottaa riskitöntä tutkimusta, jotta mittajille oli joka vuosi tulosta tarjottavana. Uusi laki heijasteli epäluottamusta ja käsitystä, että uudelleen organisoimalla ja hierarkkisella johtamisella saataisiin aikaan enemmän ja parempaa tutkimusta.

Yliopistojen taloudellinen tilanne ja Aalto-yliopiston osuus siinä oli aiheena syksyllä 2010. Pihlannon mielestä juuri yliopistolaki oli vaikeuksien alkulähde. Talouden kokonaisvastuu ja uudet veloitteet aiheuttivat rahoitusvajeen, joka tuli korjata yksityisiltä rahamarkkinoilta.

Luovuus alkoi olla uhattuna, kun yliopiston henkilökunnan saama arvostus ja sen synnyttämä luottamus rapautuivat. Jatkuva myllerrys oli vienyt luottamuksen työnantajaan. Lisääntynyt kontrolli ja hallintobyrokraatia synnyttivät luottamuspuolan. Opetus- ja kulttuuriministeriön ajamat uudistukset heikensivät henkilökunnan keskinäistä vuorovaikutusta rakennettujen kilpailuasetelmien vuoksi. Näistä seikoista kärsi luova intohimo. Sivistysyliopiston tilalle tuli byrokraattinen teho yliopisto. Pihlanto luonnehti uutta yliopistoa ”kärsimättömäksi”. Tutkimusta haluttiin ohjata lyhyen aikavälin tavoitteilla, mittaamalla, palkitsemalla ja rankaisemalla. Yliopistolain myötä ”hallinnosta näytti tul-

leen yliopistojen keskeinen funktio”. Keskushallinto ja -johto olivat muka tuloksentekijöitä, joille alettiin maksaa tulospalkkioita.

Pihlanto summaa yliopistolain kritiikkinsä: ”Yliopistouudistuksen perustaminen harhaiseen käsitykseen yliopisto-organisaation ja yrityksen samankaltaisuudesta riitti selittämään sen epäonnistumisen. Tämä oli nähtävissä selvästi jo etukäteen. Katsoin, että nyt, kolmen vuoden kuluttua uudistuksen toteuttamisesta, asia oli kirkahtunut kaikille muille paitsi hankkeen puuhahenkilöille ja siitä hyötyville.” Näillä tahoilla Pihlanto tarkoitti valtiosihteri Raimo Sailasta ja yliopistojen ylintä johtoa, joka sai tulospalkkioita.

Pihlanto peräänkuulutti myös opiskelijoiden vastuuta opintojen edistymisestä. Tässä yhteydessä hän kannatti lukukausimaksuja opintojen vauhdittajana.

Ahneus yritystoiminnassa

Kun uusi yliopisto tuli arvioiduksi, niin Pihlanto siirtyi yritysmaailman rusikointiin. Häntä närästi yritysten moraalien venyminen silloin, kun sitä perustellaan osakkeenomistajien edulla. Keinoja kaihtamatta kunnianhimoiset yritysjohtajat pyrkivät voittoihin sekä samalla omien tulojen maksimointiin. Pihlanto vääntää yritysmoraalista Björn Wahlroosin kanssa, jonka mukaan yrityksillä ei ole moraalialia. Yritysten tehtävä on ainoastaan tuottaa mahdollisimman paljon varallisuutta omistajilleen. On kyseenalaista, jos muita sidosryhmiä ei oteta ollenkaan huomioon ja toimitaan moraaliselta kannalta arvelettavasti.

Yritysten yhteiskunnallinen vastuu nousi kirjoitusten aiheek-

si, kun Stora Enso sulki Kemijärven sellutehtaan ja Nokia lopetti Saksan Bochumissa tuotantonsa. Lyhytnäköinen eduntavoittelu tuli kalliiksi. Molemmat saivat paljon negatiivista palautetta. Suhdanteet ovat muuttuneet ja nyt taas rakennetaan uusi sellutehdas Suomeen. Moraalisia heikkouksia Pihlanto löysi myös sähköyhtiöistä ja osuuspankista. Optiojärjestelyt ontuivat perusteiltaan. Yritykset menettivät vaihtohtoisen tuoton jakamalla optioita johtajille ja samalla osakkaiden omaisuus ”laimeni”, kun osakkaita oli aikaisempaa enemmän.

Ylisuuria optiovoittoja Pihlanto kritisoi terävästi: ”Tuntuikin suorastaan irvokkaalta, että [Fortumin] johtoa nyt palkitaan hirmumyrskyn ja muiden ulkoisten syiden aiheuttamasta sähkön hinnan noususta.” Osakekurssi nousi yhtiön johdosta riippumattomista syistä, ja johto palkittiin ruhtinaallisesti tulospalkkioilla.

Palkitsemisjärjestelmien sitouttamisvaikutus on ajatusharha. Kun palkkiot on nostettu, samalla voidaan nostaa kytintä ja siirtyä muualle rahastamaan. Nokia menetti monta hyvin palkittua johtajaa, eikä raha ollut sitouttanut vaan luonut vaihtoehtoja yritykseen ulkopuolella. Sitouttamisargumentin heikkous tuli esille, kun vuonna 2012 Finnair maksoi uudelle toimitusjohtajalle hänen edellisestä työpaikasta lähtiessään menettämänsä kannustuspalkkiot.

Pihlannon mukaan ahneus on johtanut saalistusyhteiskuntaan, jossa otetaan mitä saadaan. Poliitikassa on itsekkyyttä ja ammattiliitot ajavat omaa etuaan seurauksista välittämättä. Ahneus aiheutti finanssikriisin, ja sen syitä, seurauk-

sia ja syyllisiä Pihlanto käsittelee useissa kirjoituksissa.

Lahjoitusdemokratiaa

Poliitikot ja kansanedustajat ovat unohtaneet todellisen roolinsa kansan palvelijoina. Vaalirahasotkut tarjosivat kiitollisen kirjoitusaiheen. Lahjoittajien ja ehdokkaiden väliset kytkökset ja salaiset sopimukset muistuttavat arveluttavasti lahjontaa. Kansanedustajia yritettiin ostaa suopeiksi erilaisille heidän päätösvallassaan oleville hankkeille. ”Kansalaisten epäluuloja ruokkii se, että tukien ja tukijoiden julkistaminen näytti niin kivuliaalta. [...] Valtionhallinnossa ja politiikassa vannottiin yritysmailman käytäntöjen nimiin, ajatustapa oli vähitellen tarttunut poliittikkoihin.” Tässä tulivat peliin mukaan lobbarit, jotka sopivat huonosti demokratiaan. ”Koska valtiollisten päättäjien ja viranomaisten tulisi kohdella kansalaisia ja kaiketi myös oikeushenkilöitä tasapuolisesti varallisuuteen katso-matta, rahalla ja varallisuuden tuomalla arvovallalla vaikuttaminen ei tunnu sopivalta.”

Ennen vuoden 2011 eduskuntavaaleja Pihlanto kirjoitti, miten edustajaehdokkaat eivät kertoneet kuinka esimerkiksi valtion suuri velkaantumisen hoidetaan, vaikka edustajat valittiin tähän tehtävään.

Taloudellisia kummajaisia

Kun pääministeri Jyrki Katainen tilasi ilman kilpailua filosofi Pekka Himaselta yhteiskunnallisen kirjoituksen, niin seurauksena oli melkoinen mediamyrsky. Pihlanto tietysti myös tarttui aiheeseen: ”Pääministerin ikioma Himas-skandaali – naivia meininkiä.” Pihlannon loppukommentti: ”On hyvä, että joku lu-

suuria ja hienoja visioita kansakunnan parhaaksi, mutta on toinen asia, paljonko tähän kannattaa sijoittaa valtion niukkoja tutkimusvaroja. Perinteisten tieteellisten menetelmien ja vähemmän vallankumouksellisten ideoiden turvin saadaan melko suurella todennäköisyydellä utopioita parempia – ja halvempia – käytännön suosituksia päättäjien tarpeisiin.”

Sitten Pihlanto löysi Himasen raportista jotain hyvääkin. Raportin keskeisenä visiona oli arvokas elämä ja arvokkuus, joita opetettiin jo lapsille. Tosin Pihlanto epäilee Himasen suositusten toteuttamiskelpoisuutta, koska hyviä tapoja ja sivistynyttä käytöstä on jo yritetty opettaa eri tavoilla jatkuvasti.

Politiikkaosuuden loppuksi Pihlanto kiinnittää huomiota ministerien puolueorganisaatioiden ulkopuolella hankittuun niukkaan käytännön työkokemukseen, joka antaa vain huteran pohjan päätöksenteolle.

EU:n velkariisi ja tukipaketit ovat kirvoittaneet monia kirjoituksia. Niissä Pihlanto käy läpi Kreikan talouden holtittomuuden ja epärehellisen taloudenpidon. Finanssimaailma Kreikan luotottajana saa ansaitun osansa. Ideologiat sumentavat terveen järjen EU:ssa. Luottoluokittajat ovat paljon varti-joita vaiko markkinoiden häiriköitä? Ne ovat pahentaneet arvioinneillaan tilannetta. Pihlanto kysyi, miksi Suomen piti velkaantua lisää tukeakseen Ranskan ja Saksan pankkeja, jotka olivat lainottaneet maksukyvyttöntä Kreikkaa. Yleensä Pihlanto ottaa kantaa päiväkohtaisiin kysymyksiin EU:n taloudenhoidossa.

En ole havainnut kirjoituksissa minkäänlaista poliittista sidonnai-

suutta. Keppiä saavat tasapuolisesti niin vasemmisto kuin oikeisto ja sitoutumattomat aina siitä riippuen kuka asioita hoitaa ja niistä päättää. Porkkanoita on varsin vähän tarjolla. Ne Pihlanto yleensä jakaa niille tahoille, jotka ovat aikaisemmin ajatelleet asioista hänen tavallaan. Pihlanto ajattelee omalla tavallaan ja tarttuu hanakasti kaikkiin kummallisuuksiin, epäloogisuuksiin ja vääristelyihin, joita julkinen asioiden hoito, politiikka ja talouselämä tarjoilee runsaskätisesti.

Retoriikasta ja mielipiteen pysyvyydestä

Tyypilliseen lehtikirjoitustyyliin Pihlannon tekstiä luonnehtivat yleensä poleemisuus ja kriittisyys. Hän tarttuu mieluummin tarkastelemissa yhteisöjen ja instituutioiden ongelmiin kuin esittelee niiden johtajien mahdollisesti korkeaa ammattitaitoa tai päätösten onnistuneisuutta. Välillä hän äityy jopa pisteliääksi ja sarkastiseksi. Kriittinen silmä kohdistuu politiikkoihin, EU-päättäjiin ja virkamiehiin, opetus- ja kulttuuriministeriöön sekä yliopistojen hallintoon. Kunniansa saavat kuulla tarvittaessa myös presidentit ja ministerit. Usein Pihlanto nostaa kriteerikseen rationaalisuuden, jonka valossa hän kohteitaan arvioi ja arvostelee. Selvää on, että eturistiriitojen ja kompromissien maailmasta löytyy tämän mittapuun valossa paljonkin huomauttamista.

Pihlannon kirjoituksissa esitetyt näkemykset ovat pysytelleen artikkeleiden kattamalla ajanjaksolla suunnilleen samoina. Tosin näkökulmat tiettyyn teemaan ovat saataneet kokea jossain kohdin tarkistuksia ajan ja ympäristön muutosten myötä. Esimerkiksi hänen

Nato-kantansa on vaihtunut Venäjän jyrkentyneen asenteen johdosta selkeän myönteisestä toteamukseen, että tällä erää Nato-juna jomeni meiltä ohi.

Kirjoitusten merkityksestä

Tällainen yhteiskunnallinen debatti vaatii tiettyä rohkeutta. Kirjoittaja pistää itsensä peliin, koska kertoo mielipiteensä ja asettaa itsensä alttiiksi julkiselle kritiikille. Kirjoituksissaan kansalaisaktivisti purkaa tuntojaan. Blogissaan (Pihlanto 2014b) hän kuitenkin myöntää tosiasian: ”Mielipidekirjoituksen mahdollisuudet vaikuttaa julkisiin asioihin ovat häviävän pienet [...] Aina kannattaa kuitenkin yrittää, koska aina voi jokin idea jäädä itämään.”

Pihlanto on sellainen yleisen mielipiteen tuntosarvi, jonka mielestäni jokainen poliitikko voisi pestata neuvonantajakseen, silloin kun sparrataan argumentteja päätöksentekoon ja tähdätään kannatuskäyrien nousuun. Hänen teräviin mielipiteisiinsä on helppo yhtyä. Suosituksia voi kuitenkin olla vaikea toteuttaa. Pihlanto on herkävaistoinen ilmiöiden tarkkailija ja reagoi nopeasti ja terävästi. Hän ei jankuta kirjoituksissaan, vaikka teemat toistuvat, koska parantavia muutoksia ei aina ole näköpiirissä. Tänään hän käsittelee yhtä teemaa ja seuraavana päivänä vuorossa on jokin uusi ajankohtainen aihe. Huumoria Pihlannon kirjoituksissa on vähän, älyllisiä väläyksiä paljon. Argumentointi on kristallin kirkasta.

Ainoa heikkous ja moitittava seikka Pihlannon tutkielmassa (2014a) on niteen liimasidos, joka ei kestänyt lukijan toistuvia selailuja. Siitä tuli käsissäni irtolehtipainos.

Ajatusten kestävyuden kannalta tämä on olennainen seikka. Jos kirja hajoaa käsiin, ei voi odottaa sen sällön kestäväen ajan hammasta.

Teosta suosittelen mediaviestintää opettaville ja opiskeleville esimerkkinä poleemisesta kirjoittamisesta ja asioiden kriittisestä tarkastelusta. Mediaviestinnän tutkijoille luulisi mielipidekirjoitusten antavan ehtymättömän aiheen. Kannustan tarttumaan teemaan. Pihlannon mielipiteitä voisivat myös poliitikot käyttää hyväkseen päätöksenteossa.

Kirjallisuus

- Pihlanto, Pekka (2014a). *Mielipiteen voimalla. Yliopistoja, yritysjohtajia ja poliitikkoja järjestykseen*. Turun kauppakorkeakoulu Sarja C-1.
- Pihlanto, Pekka (2014b). Miksi bloggaat, multa kysytään. <http://lokari.vapaavuoro.uusisuomi.fi/kulttuuri/174145-miksi-blogga...>
- Pihlanto, Pekka (2014c). *Tätä mieltä. Lehtikirjoituksia 1–3. 1998–2004, 2005–2010 ja 2011–2014*.
- Rauhala, Lauri (1998). *Ihmisen ainutlaatuisuus*. Yliopistopaino: Helsinki.
- Valtaoja, Esko (2014). *Ensimmäinen koira kuussa. Kootut kolumnit*. Ursa, Helsinki.

Kirjoittaja on eläkkeellä oleva luonnonmaantieteen professori Helsingin yliopistosta.